

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Inga Martinović

Demokratizacija Hrvaške. Konsolidacija in zdrs demokracije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Inga Martinović

Mentor: izr. prof. dr. Žiga Vodovnik

Demokratizacija Hrvaške. Konsolidacija in zdrs demokracije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Zahvala.

Mentorju izr. prof. dr. Žigi Vodovniku za konstruktivno kritiko, strokovno pomoč, usmerjanje in razumevanje pri pisanja diplomskega dela.

Mami, tati in bratu: Hvala za vso podporo, ljubezen in razumevanje, ter varen pristan v težkih trenutkih.. Brez vas, nebi bila to kar sem.

Moji ljubezni: Hvala, ker si bil vedno tu, ko sem te rabila. Hvala za potrpežljivost in brezpogojno ljubezen.

Demokratizacija Hrvaške. Konsolidacija in zdrs demokracije

Demokracija v današnjem svetu velja za edini pravi politični koncept, ki ščiti človekove pravice, ter je oblast v rokah ljudstva. Demokratični prehod iz enega političnega sistema v drugega, pa ni vedno enostaven, ravno tako, pa je potrebno daljše časovno obdobje, da se demokracija konsolidira. Demokratizacija, je v zadnjih dveh desetletjih prejšnjega stoletja, zajela veliko večino svetovnih držav. Demokracija tako ni več politična ureditev, ki je prisotna samo v državah zahodnega sveta. Zadnji val demokratizacije je zajel bivše komunistične države, med njimi tudi Hrvaško, ki je bila vse do leta 1990 del Jugoslavije. Hrvaško demokratično tranzicijo, ter prvo desetletje njene samostojnosti, je zaznamovala vojna, ter vladavina Hrvatske demokratske zajednice (HDZ). Danes je Hrvaška samostojna demokratična država, ki je članica NATA in Evropske Unije. Sam proces demokratizacije pa ni bil lahek, vendar ne glede na zdrse demokracije, ki so se pojavili, tako v procesu demokratičnega prehoda, ter vse pojavljajo tudi v sedanjiku, je Hrvaška danes demokratična država, potrebno pa se je vprašati, v kolikšni meri je konsolidirana.

Ključne besede: Demokracija, demokratizacija, zdrs demokracije, Hrvaška, konsolidacija.

The democratization of Croatia. The consolidation and slip of democracy

In today's world democracy aspires like only real political concept, which protects human rights, and where the power is in the hands of the people. Democratic transition from one political system to another, it's not always easy, it also requires a longer time period that democracy consolidates. Democratization, in the last two decades of 20th century, has took over majority of countries around the world. Democracy is no longer a political organization, which is present only in the Western world. The last wave of democratization has took over former communistic countries, including Croatia, which was until 1990 part of Yugoslavia. Croatia democratic transition, and the first decade of its independence was marked by war and the rule of Croatian Democratic Union (HDZ). Today Croatia is an independent democratic state which is member of NATO and the European Union. The process of democratization was not an easy, but regardless of slipping of democracy that have arisen in the process of democratic transition, and they occur in the present tense, Croatia is now a democratic country, but we have to ask is in which extent is consolidated.

Kay words: Democracy, democratization, slip of democracy, Croatia, consolidation.

KAZALO

1	UVOD	6
2	TEORETSKO-METODOLOŠKI OKVIR	7
2.1	CILJI IN POMEN DIPLOMSKEGA DELA.....	7
2.2	TEZA.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.3	METODOLOGIJA.....	8
2.4	STRUKTURA.....	8
3	OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	9
3.1	DEMOKRACIJA.....	9
3.2	DEMOKRATIZACIJA IN DEMOKRATIČNA TRANZICIJA.....	10
4	DEJAVNIKI USPEŠNOSTI DEMOKRATIČNEGA PREHODA	12
5	KONSOLIDIRANA DEMOKRACIJA	14
6	PRIMER HRVAŠKE DEMOKRATIČNE TRANZICIJE IN KONSOLIDACIJA	17
6.1	DRŽAVA NA MEJI VZHODA IN ZAHODA.....	17
6.2	FAZE DEMOKRATIČNE TRANZICIJE NA HRVAŠKEM.....	18
6.3	DEMOKRATIZACIJA HRVAŠKE.....	20
6.4	POLPREDSEDNIŠKI SISTEM HRVAŠKE.....	24
6.5	ZDRSI DEMOKRACIJE.....	25
7	INDEKS KONSOLIDACIJE DEMOKRACIJE NA HRVAŠKEM	29
7.1	FREEDOM HOUSE INDEKS.....	29
7.2	BTI INDEKS TRANSFORMACIJE.....	32
8	SKLEP	36
9	LITERATURA	38

1 UVOD

»Demokracija je tako politični režim in politični ideal.« (Lane in Ersson 2003,2)

Demokratizacija je v dvajsetem stoletju predstavljala globalni fenomen, ter se je od leta 1970 širila z neverjetno močjo. Leta 1975 je vsaj 68 procentov držav na svetu bilo avtoritativnih, vendar do konca 1995, pa je takih samo še 26 procentov, medtem ko so druge sprejele vsaj formalna zagotovila političnih in civilnih pravic, ter so bile izpeljane neke vrste konkurenčne volitve (Potter in drugi 2005, 3).

Med teh 42 procentov držav, ki so avtoritarno obliko vladavine zamenjala z demokracije spada tudi Hrvaška. Hrvaška je vse do leta 1990 bila del bivše Jugoslavije. Tranzicija iz Socialistične federativne republike Jugoslavije v Republiko Hrvaško, pa ni potekala gladko. Hrvaška se je s tedanjo Jugoslovansko narodno armijo zapletla v petletno vojno, ki je za seboj pustila posledice tako na kulturni, infrastrukturni, kot tudi politični sceni. Demokratična tranzicija, je kompleksen in ne nujno enostranski proces, na Hrvaškem, pa je ta proces bil še dodatno otežen zaradi vojne. Kot posledica, se je v prvem desetletju Hrvaške samostojnosti, okrepila nacionalna pripadnost, ki neposredno zatre njen demokratični razvoj. Ponovni razcvet, oziramo nadaljnjo demokratično tranzicijo spodbudi zamenjava oblasti, ter težnje k vstopu v Evropsko Unijo.

Demokracija je v današnjem svetu najbolj razširjena družbena ureditev, vendar vse demokracije še niso konsolidirane demokracije. Veliko je držav, ki so trenutno še vedno v procesu demokratičnega prehoda, pojavijo, pa se tudi države, ki so demokracije samo navidezno. Znotraj že konsolidiranih demokracij, lahko zasledimo prvine nedemokratičnosti, ki predstavljajo zdrse demokracije. V današnjem času, ko je gospodarska kriza zatresla tla demokraciji, se je med ljudi vsadil dvom o obstoju demokracije, ter o tem ali je demokracija dejansko konsolidirana. Ali so demokracije konsolidirane, neglede na zdrse demokracije, je vprašanje, ki me bo vodilo skozi diplomsko delo. Zanimalo me bo, ali je Hrvaška, ne glede na vse težave v samem procesu tranzicije, ter določenim zdrsom demokracije, konsolidirana demokracija.

2 TEORETSKO-METODOLOŠKI OKVIR

2.1 CILJI IN POMEN DIPLOMSKEGA DELA

V današnjem času, ko je demokracije najbolj pogosto uporabljana beseda vsakdanjika, se je sam pomen demokracije kot procesa, oziroma politične ureditve izgubil. Ravno tako se več ne sprašujemo, ali je demokracija v državah še vedno trdna, ter ali se znotraj same demokracije pojavljajo zdrsi, in kako le ti vplivajo na demokracijo.

Z razpadom Socialistično federativne republike Jugoslavije je ena izmed samostojnih držav, postala tudi Hrvaška. Tako kot v Sloveniji, je tudi na Hrvaškem sledil postopek demokratizacije.

Cilj diplomskega dela je z vidika različnih avtorjev predstaviti, kaj sploh demokracija je. Poleg tega se bom v teoretičnem delu osredotočila na pojme, kot so demokratizacija, tranzicija, konsolidacija, ter le te pojme razložila. Svoja teoretična izhodišča bom podkrepila na primeru Hrvaške, ki je v procesu demokratizacije bila ovirana s strani vojne. Tu se bom dotaknila tako samega procesa demokratizacije, ravno tako pa bom pokazala, da se lahko znotraj konsolidiranih demokracij pojavijo prvine nedemokratičnosti, ki kažejo na zdrse demokracije.

2.2 TEZA

Demokratična tranzicija, ki se je zgodila v Jugovzhodni Evropi, je ravno tako zajela Hrvaško, ki je pred tem bila del socialistične vladavine. Vojna, je na Hrvaškem ovirala proces demokratizacije, ter je eden od vzrokov, za pojav nedemokratičnih prvin znotraj konsolidirane demokracije na Hrvaškem. Le te nedemokratične prvine, pa včasih pri nas prebudijo vprašanje, ali Hrvaška je konsolidirana demokracija?

Skozi diplomsko delo, se bom ukvarjala z številčnimi zdrsi demokracije, ter se spraševala, ali je Hrvaška konsolidirana demokracija. Na koncu diplomskega dela, pa bom na podlagi pridobljenih odgovorov, tezo zavrgla, potrdila ali delno potrdila.

»Hrvaška je konsolidirana demokracija, navkljub številčnim zdrsom v samem procesu demokratizacije.«

2.3 METODOLOGIJA

Glede na to, da je moje diplomsko delo predvsem teoretsko, bom uporabila natančno deskriptivno metodo. Analizirala bom sekundarne vire, znotraj katerih bom pridobila natančna teoretična izhodišča za opredelitev demokracije, demokratizacije, konsolidacije,... Osnovni pojmi oziroma teoretično izhodišče, ki se bo predvsem nanašalo na splošne opredelitve demokracije, demokratizacije in konsolidacije, mi bo osnova za študijo primere v nadaljevanju. Pri tem bom pozorna, da bom uporabila relevantne vire. V študiji primere, bom glede na teoretična izhodišča, predstavila primer Hrvaške demokracije. Analizirala bom proces Hrvaške demokratizacije, oziroma prvine demokratičnosti in nedemokratičnosti znotraj Hrvaške države sedaj. Predvsem me bo zanimalo, ali je Hrvaška konsolidirana demokracija. V sklepnem delu, bom glede na preučevane sekundarne in primarne vire svojo tezo sprejela, delno sprejela ali pa zavrgla.

2.4 STRUKTURA

V prvem delu diplomskega dela, se bom posvetila definiranju osnovnih pojmov, ker potrebujem relevantna in dobra teoretična izhodišča. Predstavila bom kako razumemo demokracijo, kaj pomeni, da je demokracija konsolidirana, kateri dejavniki morajo biti izpolnjeni, da lahko rečemo da je demokracija konsolidirana, kaj so to demokratični prehodi, ter kaj vpliva na njih.

V nadaljevanju se bom posvetila svoji študiji primere in sicer Hrvaški. Le tu bom na podlagi relevantne literature predstavila demokratični prehod Hrvaške, ravno tako se bom kritično ozrla na določene prvine nedemokratičnosti. Predvsem me bo zanimalo obdobje Hrvaške od osamosvojitve do danes, ter kako je sam proces demokratizacije potekal, ali je bil oviran, kako je bil oviran, ter ali je danes Hrvaška konsolidirana demokracija.

Zaključni del moje diplomske naloge bo namenjen ugotovitvam, ki sem jih pridobila skozi primarno definiranje osnovnih pojmov, ter navezano študijo primere Hrvaške demokracije.

Znotraj Hrvaške, ki je danes polnopravna članica Evropske Unije, ter že vrsto let članica NATA, bom nakazala na prvine nedemokratičnosti. Ter bom s pomočjo ugotovitev, zavrgla, delno potrdila ali pa potrdila svojo hipotezo, da je Hrvaška ne glede na zdrse znotraj demokracije, še vedno konsolidirana demokracija.

3 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

3.1 DEMOKRACIJA

»Zgodovina ideje o demokraciji je nenavadna; zgodovina demokracij je zapletena.« (Held 1989, 13)

Da bi demokracijo lahko razumeli, je potrebno razumeti dve zgodovinski dejstvi, ki jih Held opiše v svoji knjigi Modeli demokracije. Kot prvo navaja, da v današnjem času vsakdo pravi, da je demokrat, pri tem pa se ne ozira, ali so njegova razmišljanja in prepričanja na levi, desni ali pa sredini. Veliko različnih režimov trdi, da so demokracije, vendar se le te bistveno razlikujejo med seboj. Kot drugo navaja, da je demokracija, kot organiziranje političnega sistema mlajša od sto let (Held 1989,13). Neglede na to, da demokracija, kot koncept privlači veliko pozornost politologov, pa le ti niso soglasno sprejeli opredelitev demokracije. Najbolj klasična opredelitev demokracije pravi: »Demokracija je oblast iz ljudstva, od ljudstva in oblast za ljudstvo: izvira iz ljudstva, pripada ljudstvu in jo je treba uporabljati za ljudstvo. Moč vladajočih torej izvira iz ljudskega pooblastila.« (Della Porta 2003, 34).

Held (1989,13) demokracijo opredeli kot vladavino, ki jo je težko ustaviti, ter ravno tako težko ohraniti. Pomeni pa, da v nasprotju z aristokracijo in monarhijo, vlada ljudstvo, ter med ljudmi obstaja politična enakost. Ravno tako, pa Dahl (v Della Porta 2003, 34), kot temeljno značilnost oblasti, opredeli zmožnost oblasti, da ustreže zahtevan državljanov, znotraj okvirja politične enakosti. Demokracijo Lane in Ersson (2003, 2) opredelita kot politični režim, kjer volja ljudstva postane zakon države. Demokracija je dvostranski fenomen, ki se ob ene ukvarja z reformiranjem moči države, ob drugem, pa rekonstruiranje civilne družbe (Held in Keane v Held 1989, 182).

Joseph Schumpeter poda »minimalistično« definicijo demokracije, ki pravi, da je demokracija sistem, znotraj katerega je omogočeno sprejemanje političnih odločitev, na podlagi tekmovanja za glasove, znotraj katerega posameznik pridobiva moč (Schumpeter v Zajc 2004, 19).

Da lahko govorimo o demokratični državi, je potrebno izpolnjevati osem temeljnih zagotovil (Dahl v Della Porta 2003, 35):

1. pravica do volitev
2. svoboda izražanja
3. svoboda vključevanja in ustanavljanja organizacij
4. pravica tekmovanja za glasove, ter podporo
5. pravica, do izvoljenosti na politično funkcijo
6. dostopnost do alternativnih virov informacij
7. poštene in svobodne volitve
8. institucije, ki ustvarjajo odvisnost vladajočih od politične participacije.

3.2 DEMOKRATIZACIJA IN DEMOKRATIČNA TRANZICIJA

Prvotne študije demokratizacije pravijo, da je demokratizacija transformacija političnega sistema iz nedemokratičnega v odgovorno in predstavniško oblast (Grugel 2002, 3). Sama demokratizacija, pa se prvenstveno nanaša na izgradnjo demokratične države (Grugel 2002, 68).

Zavedati se moramo, da čeprav strukturni dejavniki igrajo pomembno vlogo tako v demokratizaciji, kot tudi konsolidaciji demokracije, pa niso edini. Ne smemo pozabiti na

akterji družbene arene, ter na individualne vodje, ki morajo ravno tako delovati s ciljem spremembe in razvoja demokracije (Linz in Stepan v Rizman 2006, 5).

Pridham in Lewis (v Rizman 2006, 5) demokratično tranzicijo opišeta, kot proces vladnih sprememb, in sicer od konca prejšnje avtoritarne vladavine ali totalitarnega režima, do trenutka, ko se pojavi nova ustava, demokratične strukture, pa se začne pojavljati v političnih arenah, in politične elite prilagodijo svoje obnašanje liberalni demokraciji.

Sam proces demokratizacije Linz in Stepan (v Della Porta 2003, 57) razdelita v tri faze:

- 1. faza PREHOD - je stanje prehajanja iz stare ureditve v novo. Faza znotraj katere stara pravila niso več učinkovita, vendar se nova pravila še niso utrdila. Faza prehoda velikokrat vključuje tudi podeljevanje določenih civilnih pravic, ter volilne pravice.
- 2. faza UVEDBA – le ta faza prinese polno priznavanje političnih in pravnih pravic, uveljavitev demokratičnih postopkov in institucij, ter strankarske arene. Fazo uvedbe pogosto zapečatijo prve volitve.
- 3. faza UTRDITEV – privolitev političnih in družbenih sil v demokratične postopke, takrat lahko rečemo, da je demokratična ureditev utrjena.

Ko govorimo o demokratizaciji ali demokratični tranziciji ne smemo pozabiti na njene dejavnike. Zavedati, se moramo tudi, da različni dejavniki imajo v različni stopnjah demokratizacije različno vlogo. Med glavne dejavnike demokratizacije štejemo družbene skupine, gospodarske elite tudi verske hierarhije, monarhije, in tudi dele vojske. Le ti dejavniki, ki so včasih bili podporniki nedemokratičnih ureditev, so v določenih razmerah demokratizacijo sprožili (Della Porta 2002, 58).

Civilna družba, kot jo opredelita Linz in Stepan (v Della Porta 2002, 58) se je organizirala v interesne skupine in združenja, ter je preko množičnih manifestacij ustvarjala pritiske, s tem pa je predstavljala enega od glavnih akterjev prehoda. Vendar se moramo zavedati, da je proces demokratizacije težavnejši v ureditvah, kjer je bila moč vojske večja v prejšnji ureditvi (Della Porta 2002, 58).

Karl in Schmitter (v Della Porta 2002, 58) glavno vlogo pri padcu avtoritarne ureditve podelita političnim strankam, ki na prvih volitvah predstavijo sposobnost združevanja preferenc. Na koncu pa ne smemo pozabiti na mednarodne dejavnike, ki so ravno tako zelo pomemben dejavnik demokratične tranzicije (Della Porta 2002, 58).

Ko govorimo o demokratizaciji ne smemo pozabiti na Huntingtonovo teorijo valov. In sicer Huntington opredeli tri valove demokratizacije (Huntington v Grugel 2002,33):

1. val demokratizacije se začne v začetku 19. stoletja, ter svoj vrhunec doseže okoli leta 1930. Prvemu valu demokratizacije sledi tudi proti val, ki je trajal med leti 1926 in 1942. V tem obdobju so se določni politični sistemi vrnili k avtoritarnim.
2. val demokratizacije je bil znatno krajši. Začel se je okoli leta 1945, ter se končal okoli leta 1960, ko so v Latinski Ameriki nastopile diktature.
3. val demokratizacije se je začel leta 1974 z demokratizacijo Portugalske, svoj vrhunec, pa je dosegel z zlomom komunističnih režimov Vzhodne Evrope.

4 DEJAVNIKI USPEŠNOSTI DEMOKRATIČNEGA PREHODA

Da bi demokratična tranzicija bila uspešno izvedena, je potrebno, da so izpolnjeni določeni dejavniki. Skozi diplomsko delo, bom ugotavljala ali so bili dejavniki uspešnosti izpolnjeni v primeru Hrvaške.

Dejavnike razdelimo v štiri sklope.

- Notranje določnice (Fink-Hafner in Haček 2000, 15-16):

Med notranje določnice so uvrščene socialnoekonomske determinante, kot so na primer indeks človeškega razvoja, stopnja družbene neenakosti, družbena blaginja,... Lipset (v Fink-Hafner in Haček 2000, 15) pa k temu pristavi še industrializacijo, urbanizacijo, izobrazbo in blaginjo.

Ne smemo pozabiti na kulturne spremenljivke, ki so pomembne pri določanju subjektivnih razsežnosti dejavnikov, ki so vpleteni v proces demokratične tranzicije in utrjevanja demokracije. Med njih štejemo religijo, vrednote, politično kulturo, privrženost določenemu vzorcu vladanja.

Civilnodružbene določnice, kot so družbena gibanja in združenja, ter institucionalizirano ekonomsko družbo. Ramet (v Fink-Hafner in Haček 2000, 17) razčleni pomen moči opozicijske civilne družbe in sicer od pritiskanja na stari režim, do njegovega razkrajanja, ter pospeševanja procesa liberalizacije in zamenjave režima, ter utrjevanja demokracije.

Med notranje določnice spadajo še politične spremenljivke, le te pa veljajo za najbolj razvejane. Med njih spadajo predvsem značilnost elit, izbira institucij, učinkovitost volilnih sistemov, značilnost strankarske arene,...

- Zunanje – mednarodne določnice (Fink-Hafner in Haček 2000, 18):

Tu je potrebno omeniti spremenljivke kot so difuzija, demokratični sosedje, zunanja politika, ter razpadi multinacionalnih držav in vojne. Slednja spremenljivka je pomembna pri mojem raziskovalnem vprašanju. Nadnacionalne integracije, mednarodne organizacije in agencije spadajo med pobudnike in zaščitnike demokracije. Kot Holmes (v Fink Hafner in Haček 2000,18) pravi so zunanji akterji tisti, ki diktirajo notranji razvoj v državah, znotraj katerih poteka demokratizacija oziroma v mladih demokracijah.

- Zgodovinsko opredeljene začetne pozicije (Fink-Hafner in Haček 2000, 18):

Le to razlagamo kot celoto začetnih značilnosti družbe v njenih segmentih, ti pa so socialni, kulturni in politični. Na le to pa se navezujejo spremenljivke kot so: pripadnost civilizacijskim okoljem in zgodovinskim imperijem, tradicije civilne družbe, ter zgodovinske demokratične in antidemokratične izkušnje.

- Načini demokratičnega prehoda (Fink-Hafner 2000, 19):

Huntington in Linz (v Fink-Hafner in Haček 2000, 19) omenjata tri načine demokratičnih prehodov:

- a) transformacija ali reforma v kateri proces vodi elita
- b) zamenjava (replacemant) ali ruptura v njej proces vodi opozicija
- c) kombinacija zamenjave in transformacije = ruptforma je rezultat skupne akcije elite in opozicije.

Karl in Schmitter (v Fink-Hafner in Haček 2000, 19) ravno tako ponudita razvrstitev demokratičnih prehodov, razlikujeta pa štiri idealne načine.

- a) Reforma = sprememba pride od spodaj, vendar brez uporabo sile.
- b) Revolucija = sprememba od spodaj, z uporabo oborožene sile.
- c) Pakt = sprememba med elitami.
- d) Sprememba = vsiljena z strani politične elite.

5 KONSOLIDIRANA DEMOKRACIJA

Medtem, ko je demokratična tranzicija prvenstveno razumljena, kot spodkopavanje avtoritarnih institucij, ter nadomeščanje le tih z bolj demokratičnimi, konsolidacija demokracije zahteva bolj obširen in kompleksen proces, ki predstavlja institucionalizacijo novih demokratičnih pravil za politično življenje (Munck v Rizman 2006, 6). Kot Lipset (v Rizman 2006, 6) pravi, morajo nove demokracije biti institucionalizirane, konsolidirane in legitimirane. Konsolidacija je veliko bolj dolgoročen in zahteven proces, kot sama tranzicija. Vzpostavitev volilnega sistema je lažje, kakor le tega obdržati.

Demokratična konsolidacija je proces v katerem se demokratične strukture in norme vzpostavijo in prilagodijo, s tem je povratek k avtoritarni vladavini izključen. Skozi čas pride do določenih kriz, zlomov ter globokih sprememb, vendar če nove ustanovitve prestanejo izzive, ter se jih naučijo obvladati, takrat lahko rečemo, da je demokracija konsolidirana (Rizman 2006, 6). Ali je prišlo do zlomov in kriz, ter ali je Hrvaška prestala izzive, ter jih

obvladala, bom poskušala ugotoviti skozi nadaljevanje diplomskega dela. Ob tem, pa mi bodo v pomoč zastavljena teoretična izhodišča.

Linz in Stepan (v Fink-Hafner in Haček 2000, 12) konsolidirano demokracijo opisujeta kot, medsebojno povezanost petih aren – civilna družba, politična družba (svobodne in inkluzivne volitve), vladavina prava, institucionalizirane ekonomske družbe, ter birokratski aparat države. Pravita pa tudi, da je konsolidirana demokracija politični režim, znotraj katerega je demokracija postala »edina igra v mestu« (Linz in Stephan v Vehovar 2001, 263). Politologi, pa se predvsem osredotočajo na politične kazalnike utrjenosti demokracije. Med njim Gasiorowski in Power (v Fink-Hafner in Haček 2000, 12) uvrščata uspešne druge volitve, mirno izpeljano zamenjavo oblasti in dvanajst letno demokratično vladavino. K že naštetim dejavnikom, pa se pridružijo še, državljanska podpora, ki zagotavlja legitimnost, ter se izraža skozi volitve in zaupanje v politične stranke, parlament in druge institucije oblasti (Fink-Hafner in Haček 2000, 13).

Konsolidacijo demokracije merimo z Bertelsmannovim indeksom transformacije (BTI), katerega Merkel (2007, 9-11) razdeli na štiri ravni:

- Prva raven – ustavna konsolidacija: Nanaša se na osrednje ustavne politične institucije (predsednik države, vlada, parlament in volilni sistem). Ustavna konsolidacija se večinoma zaključi najprej, vpliva pa tako na drugo, kot tudi na tretjo in četrto raven.
- Druga raven – predstavniška konsolidacija: Nanaša se na teritorialno in funkcionalno predstavljanje interesa, prvenstveno strank in interesnih združenj. Konstelacija in aktivnost akterjev na drugi ravni, soodločajo kako se, na prvi ravni konsolidirajo norme in strukture. Ravno tako, pa se po drugi strani sprašuje ali vpliva skupna konfiguracija prve in druge ravni, na obnašanje akterjev na tretji ravni, pozitivno ali negativno, glede na politično konsolidacijo.
- Tretja raven – konsolidacija obnašanja: Na tretji ravni delujejo neformalni oziroma potencialni politični akterji kot so: vojska, veleposestniki, uspešni podjetniki, finančni kapital, radikalne skupine in gibanja. Konsolidacija na prvi in drugi ravni je pomembne za to ali bodo potencialne veto sile uresničile svoje interese znotraj ali

izven demokratičnih norm in institucij, oziroma proti njim. Konsolidacija prvih treh ravni, potencira razvoj civilne družbe katera stabilizira demokracijo.

- Četrta raven – demokratska konsolidacija politične kulture: konsolidacija demokratičnega sistema se konča z izgradnjo državljanske kulture, katera predstavlja socialno-kulturno osnovo demokracije.

Geoffrey Pridham (v Merkel 2007, 10) razdeli konsolidacijo na:

- Negativna konsolidacija: ko relevantni politični in družbeni akterji ne iščejo svoje interese in cilje zunaj demokratičnih institucij, ker za njih ni druge privlačne systemske alternative.
- Pozitivna konsolidacija: ko je celotni sistem legitimen in ko ne obstajajo elite in to ne samo v očeh elite, ampak tudi kot obrazec načel, vrednot in obnašanja državljanov, ki vzdržujejo zaupanje v legitimnost demokracije stabilno.

Linz in Stepan (v Vehovar 2001, 262) opredelita tri minimalne pogoje, katerih izpolnitev je potrebna, da sploh lahko govorimo o konsolidaciji demokracije:

1. Obstoj države, znotraj katere se lahko izvedejo svobodne in zavezujoče volitve, ki zmagovalcu podeli monopol legitimne oblasti, ter da so z zakonom zaščitene pravice državljanov.
2. Demokratična tranzicija mora biti zaključena, oziroma svobodne volitve morajo biti izpeljane, ter morajo ustrezati sedmim Dahlovim kriterijem poliarhije¹.

¹ Sedem Dahlovih kriterijev poliarhije: 1. izvoljenim uradnikom z ustavo dan nadzor vladnih odločitev o politikah, 2. uradniki izvoljeni na rednih in poštenih volitvah, 3. volilna pravica, 4. pravica do tekmovanja za voljene položaje, 5. svoboda govora in izražanja, 6. pravica do alternativnih virov informacij, 7. pravica do ustanavljanja relativno neodvisnih združen ali organizacij (Dahl v Vehovar 2001, 258).

3. Da bi družbena ureditev bila označena, kot demokracija, jo mora voditelj voditi, oziroma upravljati demokratično (v skladu z ustavo in pravili pravne države, ter pravicami tako posameznikov kot tudi manjšin).

6 PRIMER HRVAŠKE DEMOKRATIČNE TRANZICIJE IN KONSOLIDACIJA

6.1 DRŽAVA NA MEJI VZHODA IN ZAHODA

Hrvati so eden od najstarejših narodov v Evropi. Med prvimi so ustanovili svojo državo, v 10. stoletju, pa so prvi med Slovani imeli svojo kraljevino. Glede na jezikovno pripadnost, Hrvaško umeščamo v indoevropsko, južnoslovansko skupino narodov, vendar glede na versko in kulturno determinanto spada med zahodnoevropske, rimokatoliške civilizacijske kroge (Pavličević 1998).

V začetku 7. stoletja so se na ozemlju, kjer se je že skozi stoletja križala rimska in grška kultura, Frankovsko in Bizantinsko cesarstvo, Sveto Rimsko Cesarstvo nemške narodnosti, ter v 15. in 16. stoletju Osmansko cesarstvo, naselili Hrvati, kot zelo dobro organiziran narod. Vse od cerkvenega razkola v 11. stoletju, preko tega področja prehaja črta razkola med katoliškim Rimom in Pravoslavnim Bizantom, vendar to ne vpliva na Hrvate, ki od nekdaj pripadajo rimokatoliškemu zahodu. Z začetkom turške agresije v 15. stoletju je tu stičišče treh največjih in najstarejših svetovnih religij: katoliške, pravoslavne in islamske vere (Pavličević 1998).

Hrvaška, ki je v tem času bila ena od držav druge Jugoslavije, se po koncu druge svetovne vojne, ter spora z Sovjetsko Zvezo zopet bila mejna črta, med državami zahodne demokracije, držav NATO na eni strani, ter državami Varšavskega pakta. 1990 leta je razglašena demokratična, neodvisna in samostojna Republika Hrvaška, ki pa je zopet bila mejna črta z takratno tretjo Jugoslavijo, ki sta jo tvorile Srbija in Črna Gora (Pavličević 1998).

6.2 FAZE DEMOKRATIČNE TRANZICIJE NA HRVAŠKEM

Tako kot vsaka država v tranzicijskem procesu, se je tudi Hrvaška soočila z veliko izzivov, tako na področju gospodarstva, kot tudi politike. Vendar poleg »tipičnih« izzivov postkomunističnih držav, kot so privatizacija in de monopolizacija medijev, kriminal in korupcija, rekonstrukcija pravnega sistema, ter ustanavljanje civilne politike, ki bo zmožna razvijati politiko demokracije, se je Hrvaška, na drugi strani ukvarjala z trajajočo vojno (Zakošek in Čular v P. Ramet in Matić 2006, 35-36).

V procesu demokratske preobrazbe na Hrvaškem razlikujemo dve fazi (Kasapović 1996, 86-94):

- a) Faza omejene liberalizacije političnega življenja, v času, ko je bila Hrvaška še del jugoslovanske federacije; liberalizacija političnega življenja proti koncu osemdesetih let, se težko razume če je izvzeta iz takratnega jugoslovanskega političnega konteksta. Bila je v veliki meri odraz notranjega političnega odnosa, ter odgovor na predhodno konzervativno politiko v državi. V Jugoslaviji se proti koncu osemdesetih let zgodita dve revoluciji; kulturna in antibirokratska.
- Kulturna revolucija je nastala, kot odgovor vladajoče komunistične elite na politično krizo v državi v začetku sedemdesetih let. Žarišče krize je bilo na Hrvaškem, kjer je nacionalno-demokratsko gibanje, znotraj katerega so bile zbrane frakcije komunistične elite, zahtevalo konfederacijo Jugoslavije, ter reformi gospodarskega in političnega sistema. Kot odgovor na krizo legitimnosti politične ureditve se je oblikovala koncepcija integralne samouprave². Sam koncept je popeljal k ideološki diktaturi, ki je imela mnoge značilnosti levega radikalizma; simplifikacija organizacijskega vprašanja in njeno redukcijo na delavno družbo, opredmetiti organizacijska vprašanja in samouprave,... Jugoslavija je veljala kot najbolj liberalna politična in gospodarska komunistična država vzhodne Evrope. V sedemdesetih in osemdesetih letih se je razvil levi ideološki fundamentalizem, ki začne slabeti po Titovi smrti in frakciji med

² Koncepcija integralne samouprave, predstavlja kulturno revolucijo v socialnem življenju države. Glavni strukturni deli so bili skupinsko delo in delegatski sistem, ki se razlaga kot zgodovinska alternativa tržnemu gospodarstvu in populistični demokraciji. (Kasapović 1996, 86)

elitami. Posledica bojev med elitami okoli gospodarske in politične moči je bila omejena liberalizacija političnega življenja. Liberalizacija je bila posledica nesposobnosti niti ene elite, da kontrolira politično življenje znotraj celotne države, oziroma znotraj vseh republik federacije.

- Antibirokratska revolucija se pojavi v sredini osemdesetih let in sicer, kot odgovor na srbske komunistične elite na krizo v zemlji. Povod za to revolucijo so bili spori v pokrajini Kosovo med albansko večino in srbsko manjšino. Srbsko politično vodstvo je mobiliziralo masovna nacionalistična gibanja, ki je svoje politične cilje hitro razširilo izven Kosova in Srbije, osredotočilo pa se je na boj za ohranitev Jugoslavije. Glavno sredstvo je bila antibirokratska revolucija, ki je izvajala čistko protijugoslovanskih in protisocialističnih birokratskih elit znotraj vseh republik. Srbsko politično vodstvo je nacionalne politične elite znotraj Slovenije in Hrvaške, videlo kot največjo prepreko za doseg cilja (centralizacija). Politične elite v Sloveniji in na Hrvaškem, ki so bile proti nacionalističnega gibanja, so skozi čas spoznale, da to gibanje ni samo nacionalistično, ampak tudi protidemokratsko. Odziv na to je bila politična liberalizacija in demokratizacija nove sredine, sama zmaga nekomunističnih strank, v že prej omenjenih državah, pa je odprla novo poglavje v državni in politični zgodovini.
- b) Faza demokratizacije Hrvaške razdelimo v dve pod fazi, oziroma razdelimo jo na dve časovni obdobji.
 - Prva pod faza zajema notranjo osamosvojitvev Hrvaške, znotraj bivše Jugoslovanske federacije. Da bi ta faza bila izpolnjena je potrebno bilo omogočiti skoraj popolnoma samostojno politiko vodstva republike, na katero niso imele vpliva zvezna partijska in državna telesa. Ta notranja odcepitev se je začela že januarja 1990 z razpadom Zveze komunistov Jugoslavije, ter je trajala vse do referendumu o samostojnosti Republike Hrvaške maja 1991 in sprejetjem deklaracije o samostojnosti in suverenosti Republike Hrvaške 25. junija 1991.

- Druga pod faza pa zajema tri istočasna politična procesa in sicer; vojno, boj za mednarodno priznanje države in notranjo transformacijo političnega in gospodarskega sistema.

Za razliko do Kasapović, pa Søberg (v P.Ramet in Matić 2006, 37) tranzicijo Hrvaške razdeli v tri faze. Prva faza tranzicije (1989-1995) se je začela z prihodom HDZ³ na oblast, bojem za državnost in nezavisnost v vojni z Srbijo. Prednost pred demokratizacijo in reformami, sta imeli vojna in državotvorne težnje HDZ. Druga faza tranzicije (1995-1999) se je začela z koncem vojne, ter podpisom Daytonskega sporazuma. Znotraj te faze zasledimo lažno prebujanje demokratične tranzicije na Hrvaškem, kajti ne glede na to, da se je vojna zaključila se je institucionalizira vojna politika, zanemarjene pa so bile človekove pravice, demokracija in sprava. Druga faza se zaključi z smrtjo predsednika Franje Tuđmana. Tretjo faza, obdobje po Tuđmanu, je prinesla revitalizacijo tako družbe, kot tudi politike. Opozicija je prevzela oblast, ter je uvedla značilne spremembe, preoblikovala je institucionalne ureditve, spremenila odnos do mednarodne politike, ter bistveno spremenila samo politiko države. Vse to, pa je morala obdržati tudi HDZ, ko je leta 2003, zopet prišla na oblast.

6.3 DEMOKRATIZACIJA HRVAŠKE

Kakor že omenjeno se je demokratična tranzicija Hrvaške odvijala v fazah, sam proces demokratične tranzicije na Hrvaškem se korenito razlikuje od procesov v ostalih državah srednje in vzhodne Evrope. Proces tranzicije se je začel znotraj ene države, prekinila oziroma upočasnila ga je vojna⁴, nadaljeval pa se je znotraj druge državne ureditve. Nestabilen

³ HDZ – Hrvatska demokratska zajednica. Glej: www.hdz.hr

⁴ Spomladi 1990 leta so bile izvedene prve demokratične volitve na katerih je zmagala HDZ (Hrvatska demokratska zajednica). 30. maja 1990 je razglašena neodvisna Republika Hrvaška, vendar kmalu za tem so se začeli nemiri med Hrvati in Srbi. Jugoslovanska narodna armija je poleti 1991 napadla republiko Slovenijo v upanju da se bo Hrvaška umešala v vojno. Maja 1991 je na referendumu za neodvisnost in samostojnost Hrvaške, zato je Hrvaški sabor 25. junija razglasil samostojno in suvereno Republiko Hrvaško. Po tem dogodku se je nasilje stopnjevalo, in vojna je bila neizogibna. Hrvaška se je zapletla v pet let trajajočo vojno za neodvisnost. Vojna se je končala 14. decembra 1995 z podpisom Daytonskega sporazuma. (Pavličević 1998)

politični okvir, je oviral izbiro strategije delovanja vodilnih političnih akterjev, le to pa ni izključilo ogroženosti obstanka politične enote (Kasapović 1996, 84).

Dva ključna izhodišča, ki sta pomembna za razumevanje splošnega okvirja demokratične tranzicije Hrvaške opisuje Kasapović (1996, 84-85).

- Razlikovati moramo stare nacionalne države, ki so se soočile z čistimi problemi demokratične tranzicije, ter novimi oziroma novonastalimi ali obnovljenimi nacionalnimi državami, znotraj katerih je bila demokratična tranzicija povezana z odcepom in vzpostavitvijo nove države. Le te novonastale nacionalne države so istočasno transformirale tako politični in gospodarski sistem, ravno tako pa so morale teritorialno vzpostaviti in včasih obraniti, novo politično skupnost. Le to posledično vpliva na nacionalno politiko, ki je tako odvisna od mednarodnih vplivov, kar vpliva na samostojnost in omejenost notranjih akterjev. Znotraj novonastalih držav lahko pogosto zasledimo etnične napetosti, katerim sledijo spori, ki se lahko sprevržejo v vojno. Ravno tako lahko znotraj njih etnične manjšine lažje zahtevajo odcepitev, ter so iredentistične zahteve vse bolj jasne. Vse to nakazuje na vse večji problem demokratizacije, ter možnost vrnitve k avtoritarni vladavini.
- Ter novonastale nacionalne države, ki so v tranzicijskem času doživele oborožene spopade (vojno), ter tistimi, ki so v tranzicijskem času doživele »normalne« konflikte, kot posledico spremembe sistema, na političnem in socialnem področju. Hrvaška kot ena od postkomunističnih držav, je z odcepitvijo od Jugoslavije in komunizma, doživela oborožene spopade (vojno). Vojna je spremenila tok tranzicije in državne tvorbe, ter postala vodilna črta.

Z razpadom socialističnega sistema, se ni samo spremenil politični sistem, konstruirana je tudi samostojna nacionalna država, ki se je netom zatem znašla v vojnih spopadih, ki so se sprevrgli v večletno vojno (Ilišin 1998, 29). Vojna je prekinila naravni razvoj Hrvaške. Vključno z obilo nesreče, travme in razrušenj, ki je vojna prinesla sabo, je tudi preprečila normalen razvoj stabilne in moderne države, ter je v ozadje potisnila družbene vrednote, aspiracije in obrazce obnašanja. Namesto gradnje nove identitete države na civilni in

racionalni tradiciji, je bila oživljena stara vzhodnoevropska utopija⁵. Vojna je vse smernice in načrte za oblikovanje in izgradnjo demokratične države postavila po strani, nova država je predstavljala uresničitev tisočletnega sna. Ravno tako kot v večini vzhodnoevropskih držav, tudi v Hrvaški se nove politične kulture in institucije, niso mogle graditi na starih tradicijah državne politike. S političnim preobratom 1990 je na oblast prišla nova stranka, ter izvoljen je bil večstrankarski parlament, vendar le to ni prineslo velikih sprememb v politični kulturi, ta je ostala ista (Pusić 1998, 27-30). To obdobje se lahko označi kot demokracija v družbi, ne pa demokracija znotraj države, kajti formalno niso obstajali konstitutivni elementi demokracije, demokratične institucije, ter se ni uveljavljala demokratična procedura. Vendar obstajala je, svoboda mišljenja, javne besede in medijev, svoboda političnega združevanja in delovanja, svoboda življenjskega stila, ter avtonomija zasebnosti in osebne integracije. Problem predstavlja odsotnost formalnih zagotovil, da so te svobode zagotovljene, ravno ta odsotnost pa pripelje pod vprašaj obstanke teh svobod, oziroma določene so kasneje lahko resno ogrožene ali potisnjene (Pusić 1998, 63).

Odnos treh pomembnih strategij na Hrvaškem – tranzicijske, vojne in državotvorne, lahko predstavimo v dveh temeljnih postavkah (Kasapović 1996, 85):

- Demokratična tranzicija omogoči oblikovanje in realizacijo državotvornega projekta, le to pa je sprožilo vojno; le ta vojna pa ni bila odgovornost tistih, ki so oblikovali in realizirali državotvorni projekt, ampak so na ta proces, z radikalnimi sredstvi, odgovorili drugi politični akterji.
- Vojna je ogrozila tranzicijski in državotvorni projekt; v teh pogojih je reševanje državotvornega projekta imelo prednost pred tranzicijskim. Politični akterji so se tu zanašali na miselnost, da brez države se ne more ostvariti niti demokratska tranzicija, oziroma bi imela veliko manjšo eksistencialno in simbolno vrednost.

⁵ Pusić (1998, 20-25) vzhodno utopijo razlaga, kot miselnost oziroma prepričanje ljudi, da po koncu (padcu) komunističnega oziroma totalitarnega režima, se bodo vzhodne države izenačile z zahodnimi. Torej velja prepričanje da je samo padec režima potreben, da bi države lahko dosegle demokracijo, blaginjo, investicije, napredek, svobodo,...

Glede na to da je demokratična tranzicija zelo kompleksen proces, se bomo ozrla, na za svoje diplomsko delo pomembno normativno raven. Na normativni ravni je najpomembnejša Ustava Republike Hrvaške, ki je bila sprejeta leta 1990, z njo pa se je prevzel niz dosežkov liberalno-demokratske konstitucionalne tradicije. Ustava je temelj za ohranjanje oficialnih vrednot novega družbenega reda. Z ustavo je definirano, da je Hrvaška »nacionalna država hrvaškega naroda in država pripadnikov tistega naroda in manjšin, kateri so njeni državljani«. Med najvišje vrednote ustavnega reda spadajo: svoboda, nacionalna enakopravnost, zavezanost k miru, socialne pravice, spoštovanje človekovih pravic, nedotakljivost lastnine, varovanje okolja, vladavina prava, ter večinski in demokratični sistem. Kot temeljna demokratična prvina je nosilec oblasti narod, ustanovljena pa je predstavniška demokracija, oblast pa se deli na izvršilno, sodno in zakonodajno, ter je zagotovljen politični pluralizem. Ravno tako, pa je opredeljeno, da so vsem državljanom zagotovljene pravice in svobode, ne glede na njihovo raso, barvo kože, spola, jezika, vere, političnem ali drugem prepričanju, nacionalnem ali socialnem izvoru, bogastvu, rojstvu, izobrazbi, socialnem statusu in enakost pred zakonom. Ustava iz leta 1990 je ravno tako opredelila/definirala Hrvaški sabor⁶ kot enega od nositeljev zakonodajne oblasti, njemu sledita še predsednik republike (ki ima veliko oblasti) in Vlada Republike Hrvaške. Hrvaška je bila inavgurirana, kot država z pol predsedniškim sistemom, kar pa potakne razmišljanja o tem ali je pol predsedniški sistem ovira za razvoj parlamentarne demokracije (Ilšin 1998, 30-32).

Na Hrvaškem se tranzicija ni odvijala pod kontrolo komunistov, ravno tako se ni pokazala dominacija komunistične partije v post tranzicijskem času. Vse to Hrvaško oddalji od povezave z južnim modelom⁷, vendar jo vrnitev v avtoritarni režim, ter politična konsolidacija zopet uvrstita v njega. Hrvaška je država v kateri je politični diskurz po tranziciji postavljen na stranski tir. Vojna in občutek ogroženosti je na oblast popeljal in zadržal nacionaliste, ravno tako, pa sta jim dala izgovor s katerim so zavračali celo demokratično retoriko. Novi eliti, oziroma demokratično izvoljeni oblasti, na čelu z HDZ (Hrvatska demokratska

⁶ Hrvaški sabor je predstavniško telo državljanov in nosilec zakonodajne oblasti Republike Hrvaške. Do Ustavnih sprememb leta 2001 je sabor bil dvodomen in sicer sestavljala sta ga Zastupnički i Županijski dom. Slednji je bil leta 2001 ukinjen, ter Sabor postane enodomen. (Hrvatski sabor 2015)

⁷ Južni model so države, ki so se po padcu totalitarnega režima po določenem času zopet vrstile k njemu; kot so na primer Bolgarija, Albanija, Srbija, Romunija. (Pusić 1998, 163-174)

zajednica) je cilj bil kontrola nad bogastvom zemlje in neodvisni nacionalni državi Hrvatov, znotraj katere bo nacija razumljena v etničnem in ne v političnem smislu (Pusić 1998, 175-179).

Hrvaška spada v tisto skupino vzhodnoevropskih držav; v katerih pomanjkanje tradicije in izkušenj za institucionalno rešitev sporov, slabost vmesnih političnih in interesnih organizacij, zelo velik vpliv političnega radikalizma med političnimi elitami in v volilnem telesu, neučinkovitost delovanja vlade in uprava pod pritiskom problema, preprečuje vzpostavljanju liberalne demokracije (Zakošek v Ilišin 1998, 32). V letih po vojni, so na Hrvaškem zelo porasle etnocentrične vrednote, ki so ena od posledic vojne, vendar je velik vpliv pri tem pojavu imela tudi službena ideologija, znotraj katere je lastna nacija imela prioritarno mesto (Ilišin 1998, 26).

6.4 POLPREDSEDNIŠKI SISTEM HRVAŠKE

22. decembra 1990 je bila sprejeta Hrvaška ustava, ki je opredelila mešani parlamentarno-predsedniški sistem. Izvršna veja oblasti naj bi imela dva nosilca vlado in predsednika, vendar je slednjemu vloga okrepljena, oziroma ima premoč. Predsednik republike je v ustavi iz leta 1990 bil vrhovni poglavar države, ravno tako je bil vrhovni poveljnik oboroženih sil, zastopal je državo na državni in mednarodni ravni, skrbi za spoštovanje ustave, zagotavljanje enotnosti in obstoja države, ter njeno neprenehno delovanje. Poleg vseh teh funkcij, pa so predsedniku pripadale pristojnosti, ki so mu dale prevlado. In sicer imenoval je in razreševal predsednika vlade, na podlagi slednjega imenoval in razreševal podpredsednika in tudi člane vlade, imel je pristojnost sklicevanja vladne seje in jim je predsedoval, po predlogu predsednika vlade je lahko razpustil predstavniški dom parlamenta in razpisal predčasne volitve. Predsednik republike je imel zelo obširna pooblastila, kar pa je zakonodajna veja oblasti postavilo v šibkejši položaj. Glede na delitev oblasti iz leta 1990 je nosilec zakonodajna veja oblasti sabor, ki ima najmanj 100 in največ 160 predstavnikov, izvoljenih na neposrednih volitvah, za mandatno obdobje štirih let. Koncentrirana oblast v rokah predsednika republike, je zaznamovala prvo obdobje Hrvaške samostojnosti. Desetletno vladavino HDZ-ja, so prekinile volitve januarja 2000. Temu so leta 2001 sledile ustavne spremembe, s katerimi je bil uveden

parlamentarni sistem, ki je vzpostavil novo razmerje med temeljnimi državnimi organi, predvsem, pa se je omejila moč predsednika države (Fink Hafner, Lajh in Krašovec 2005, 56-57).

6.5 ZDRSI DEMOKRACIJE

Kakor sem že omenila v prejšnjih poglavjih, demokratizacije Hrvaške je bila ovirana, začela se je v mirnem obdobju, nadaljeval v vojni, začeta je bila znotraj ene države oziroma federacije, ter se razvila v drugi samostojni in neodvisni državi. Vsi ti dejavniki, pa so sam proces demokratizacije ovirali, oziroma postavili pod vprašanje obstoj demokracije na Hrvaškem.

Zaradi vseh že prej omenjenih dogajanj, se problem ne pojavi samo pri trojni transformaciji, ampak tudi pri samo organizaciji države, ter povojnih posledic. Ustava, ki je bila sprejeta 1990 je bila v skladu z liberalno-demokratskimi načeli. Državljanom so bile zagotovljene vse pravice, vendar sama ustavna stvarnost se je razlikovala od napisanega teksta. Problem se ni pojavil zaradi neobstoja pravnih norm, ampak zaradi države, ki te norme ne upošteva. Diskriminacije, ki so se bile vseprisotne na Hrvaškem v obdobju prvih 12 let od osamosvojitve so bile predvsem na podlagi pripadnosti, le to se je predvsem nanašalo na ljudi srbske nacionalnosti⁸. Emigracija srbskega prebivalstva, je bi neuradni cilj hrvaške politike, ki je skrivaj strmela pram »etnično čisti«⁸ Hrvaški državi. To politiko, pa ni izvajala samo takratna vlada HDZ-ja ampak tudi opozicija in katoliška cerkev so jo neposredno podpirale, saj odprtega nasprotovanja kršenju človekovih pravic in diskriminaciji ni bilo (Jakopović 2002, 54-55).

Hrvatska demokratska zajednica je leta 1990 veliko večino pripadnikov srbske nacionalnosti, odstranila iz pravosodnega sistema, le to pa je bil začetek krize pravne države. Pravosodje ni bilo neodvisno, delovalo je po zahtevah HDZ-ja, ki je na položaje postavljali ali pa odstranili

⁸ Deložacije iz hiš in stanovanj, so predvsem bile pogoste v Zagrebu, Splitu in Puli. Iz vojnih stanovanjskih objektov so bili izseljeni ljudje, ki so tam živeli desetletja, ustavne pravice, pa za njih niso veljale. (Jakopović 2002, 54)

sodnike, ki niso, oziroma so delovali v njihovem interesu. Zamenjave sodnikov so bile pogoste, nelojalnost pa je bil glavni izgovor. Vse to dogajanje, pa se je preneslo tudi na druge aparate pravosodja. Predsednik države je imel veliko pristojnosti in močen položaj v družbi. Predsednik Hrvaške, je v njenem prvem desetletju samostojnosti bil Franjo Tuđman, glede na to, da je bil ustanovitelj in ob enem pripadnik, takrat vodilne stranke (HDZ), je to njegovo moč še dodatno okrepilo. Pripadnost HDZ, pa je samo eden od faktorjev koncentracije moči v rokah Tuđmana, kot ustanovitelj samostojne, suverene in nezavisne demokratične Hrvaške, je bil superioren, njegova moč pa je presegala okvirje ustavnih določb. Kakor se je moč predsednika akumulirala, posledično temu je moč vlade slabela. Disciplinirana stranka (HDZ), je omogočala sprejetje zakonov v Saboru, s tem pa je omogočala nadzor nad zakonodajo, obveščevalnimi službami, ter nad velikim delom hrvaškega gospodarstva, kar je posledično pripeljalo do velike korupcije in zlorabe moči. Po Tuđmanovi smrti 1999 leta, je februarja 2000 za predsednika bil izbran Stjepan Mesić, ki je kmalu po pričetku mandata, zahteval izdelavo predloga o novi ureditvi državnega vrha. Ustava je bila revidirana v jeseni 2000, določila pa je da predsednik, vlada in sabor delujejo samostojno, vendar za večino stvari morajo sodelovati, ter soglašati. Namen je bil zgraditev sistema v katerem noben akter nima prekomerne moči. Ko govorimo o zdrsih demokracije, oziroma problemih le te, se moramo ozreti tudi na volilni sistem. V prvih letih samostojnosti se je volilni sistem spreminjal praktično pri vsakih volitvah. Na prvih volitvah 1990 se je volilo po absolutno večinskem sistemu, 1992 je bil predviden kombinirani volilni sistem v katerem je bilo sorazmerna prisotnost tako proporcionalnega, kot tudi večinskega volilnega sistema, medtem ko je 1995. prevlado prevzel proporcionalni volilni sistem, leta 2000, pa je bil popolni proporcionalni volilni sistem. Poleg volilnega sistema pa je potrebno omeniti tudi stranke. Večini strank je bilo potrebno par let, da se vzpostavijo, ter dobijo pravo strukturo in članstvom, le HDZ je bila izjema. HDZ je v prvem desetletju imela premoč, ter je na treh zaporednih volitvah zmagala z 42-45% glasov (Jakopović 2002, 56-57).

Leta, ki so sledila so prinesla veliko sprememb in reform, kar je bilo potrebno, da bi Hrvaška lahko vstopila v Evropsko Unijo, kar je bil tudi cilj. Da bi Hrvaška bila polnopravna članica Evropske Unije, ena od potrebnih reform je bila tudi stabilizacija političnih sprememb na državni ravni. Le to, pa ni teklo gladko, saj je bila potrebna reforma tako političnega kot tudi ekonomskega sistema, čemu pa so nasprotovale elite. Reforme, kot so, vzpostavitev vladavine

prava, učinkovit boj proti korupciji, ter postavitve moči pod javni nadzor in njena omejitve, so bile reforme, ki jih elita ni želela. Glede na to, da je Hrvaška država, ki je v času tranzicije doživela vojno na svojem ozemlju, ter posledično s tem se je moč politike razvila, kar je omogočalo uporabo te moči. Tranzicija je v tem obdobju stagnirala, ter se je zopet okrepila v času pristopnih pogajanj za vstop v Evropsko Unijo. Izpolnjena demokratska tranzicija je bila pogoj za vstop, to pa je prisililo elite, da pristanejo na reforme in izpeljejo tranzicijo do konca. Politične stranke so izvedle le toliko reform, koliko je bilo potrebno oziroma zadostno za vstop v Evropsko Unijo. Z vstopom v Evropsko Unijo se reforme oziroma demokratizacije strank zaključijo, saj od njih nihče ne zahteva le tega. Hrvaške stranke, niso po vstopu v Evropsko Unijo zagovarjale izstop iz liberalne demokracije, vendar niso uspele kreirati in zagovarjati kvalitetne javne politike, poleg tega, pa je velik problem tudi izključenost pozitivnega povratnega delovanja strank, do svojih volivcev. Ker tako stranke, kot tudi družba niso bile zadostno reformirane, je ekonomska kriza zatresla temelje, šele konsolidirane liberalne demokracije. Posledično, stranke so začele izgubljati legitimnost, pojavijo se vse večje zahteve po neposrednem odločanju državljanov preko referendumov, ravno tako, pa se pojavijo avtoritarni elementi znotraj družbe, kot so zahteve za omejitve pravic posameznih družbenih manjšin. Ker demokracija niso samo zakoni in institucije, ter obnašanje in vrednote elit, ampak je tudi politična kultura državljanov, ki sodelujejo v volilnem sistemu, ter oblikovanju javnega mnenja, ki pa neposredno vpliva na elito, lahko rečemo, da so to neugodne okoliščine, saj se je politična kultura državljanov oblikovala v postkomunističnem obdobju. Konsolidacija takega sistema je časovno zahtevna, ter krha oziroma rizična v začetnih letih, tudi desetletjih (Boban 2015).

Hrvaška je pred vstopom v Evropsko Unijo zreducirala pogoje za organizacijo referendumov. Za njegovo razpisovanje več ni omejitev pri temi le tega, ravno tako, pa za njegovo uspešnost ni pomembna odzivnost volivcev. Problematika novonastalih ne pogojev, oziroma ne omejitev referendumov se je pokazala že decembra 2013, kmalu po vstopu v Evropsko Unijo. Državljanska iniciativa »U ime obitelji«, je z pridobljenimi potrebnimi podpisi razpisala referendum, da se v Ustavo zapiše, da je zakon zveza moškega in ženske, kar je neposredna prepoved zakona homoseksualnih parov, ter diskriminacija homoseksualcev. Le to privede do vprašanja demokratskega razvoja Hrvaške (Pargan 2013). Ne glede na kasnejše komplikacije, je Ustavno sodišče Republike Hrvaške 14. januarja 2014 presodilo, da se v ustavo Hrvaške

mora vpisati, da je zakon zveza moškega in ženske, kar se je tudi zgodilo (Jurasić 2014; Ustavni sud Republike Hrvatske 2014).

Hrvaška je od 1. aprila 2009 polnopravna članica zveze NATO, z 1. julijem 2013, pa je postala članica Evropske Unije (Europa.eu 2015; NATO.hr 2011). Ne glede na njeno članstvo v NATO zvezi in Evropski Uniji ni preprečilo krizo in zdrse demokracije.

7 INDEKS KONSOLIDACIJE DEMOKRACIJE NA HRVAŠKEM

7.1 FREEDOM HOUSE INDEKS

Tabela 6.1: Hrvaška v tranzicijskem obdobju, povprečne ocene.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Volilni sistem	3.00	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25
Civilna družba	3.00	2.75	2.75	2.75	2.75	2.75	2.50	2.50	2.50	2.75
Svoboda medijev	3.75	3.75	4.00	3.75	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00
Demokratično upravljanje	3.50	3.50	3.50	3.25	3.50	3.50	3.50	3.50	3.50	3.50
Lokalna samouprava	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75	3.75
Neodvisnost in okvir sodstva	4.50	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25	4.25	4.50
Korupcija	4.75	4.75	4.75	4.50	4.50	4.50	4.25	4.00	4.00	4.00
Ocena demokratičnosti	3.75	3.71	3.75	3.64	3.71	3.71	3.64	3.61	3,61	3.68

Vir: Dorčić (2014, 183)

Razlaga: Ocena 1 predstavlja najvišjo raven demokracije, ocena 7 pa najnižjo.

Volilni sistem. Hrvaška je prve volitve v Evropski parlament imela aprila 2013, mesec kasneje, pa so sledile lokalne volitve. HDZ (Hrvatska demokratska Zajednica), ki je na parlamentarnih volitvah 2011, bila poražena od strani SDP (Socijaldemokratska partija Hrvatske), je pričela vračati svojo moč. Potrebno je še omeniti dva referendum, ki sta sledila

leta 2013. Referendum, ki se je nanašal na izgradnjo naselja za elitni turizem na Srđu (Dubrovnik), ni bil uspešen zaradi neodzivnosti volivcev (potrebna je bila 50% odzivnost), naslednji referendum, ki se je nanašal na ustavno definicijo zakona, kot zveze moškega in ženske, je bil uspešno izpeljan, ter ustavna sprememba je bila izvoljena (Dorić 2014, 189-190). Kakor lahko razberemo iz tabele (glej Tabelo 6.1.), volilni sistem zadržuje enako raven demokratičnosti, z demokratično oceno 3.25, ki je nekakšna sredina demokratičnosti.

Civilna družba. V primerjavi z ostalimi državami Balkana, so hrvaške nevladne organizacije, sindikati, verske skupine, ter ostale družbene organizacije zelo aktivne in uspešne. Hrvaško civilno družbo se lahko razdeli v dve skupini. Ena skupina se opredeljuje kot socialno liberalna, ter je osredotočena na človekove pravice, vprašanje enakosti spolov, pravice delavcev, ter okoljevarstvo. Medtem, ko je drugi bolj konservativni blok, vključuje organizacije, ki so povezane neposredno z katoliško cerkvijo, veterani in etnično definiranimi kulturnimi skupinami. Ravno vpliv konservativnega bloka, in sicer že prej omenjenega referenduma, ter pravic homoseksualcev, izobrazbe o spolnosti in splava, je vplival na padec ocene demokratičnosti (glej Tabelo 6.1.), iz ocene 2.50 na oceno 2.75 (Dorić 2014, 190).

Neodvisnost medijev. Hrvaški medijski prostor trpi zaradi nizkih standardov, omejenega financiranja, ter pomankanje neodvisnosti. Hrvatska radiotelevizija (HRT), je najbolj vpliven in spoštovan medijski izvor v državi, vendar obstajajo problemi v menedžmentu, ter komplicirana struktura financiranja, vlada, pa neuspešno poskuša uvesti reforme že leta. Na drugi strani medijske sfere, se nahajajo privatne televizije, ki so pretirano fokusirane na zabavno vsebino, medtem, ko je kvalitetnega raziskovalnega novinarstva zelo malo. V pisanih medijih je prevlada v rokah parih konglomeratov, ter ni interesa za izboljšanje, oziroma dvig standardov. Digitalni mediji obstajajo, vendar ne morejo zapolniti vrzeli znotraj kakovosti. Ocena demokratičnosti medijev (glej Tabelo 6.1.) se vrsto let zato zadržuje na oceni 4.00 (Dorić 2014, 1991-1992).

Demokratično upravljanje. V letu 2013 je Hrvaška vlada uspela doseči mali napredek pri reševanju izzivov v ekonomiji in politiki. Privatizacija in druge reforme, naj bi utrdile gospodarstvo, ki je bilo potopljeno zaradi družbene frustracije, kot posledica brezposelnosti in ostalih plamtečih problemov. Vladajoča SDP je bila deležna mnogih kritik, ne samo zaradi ekonomske situacije, vendar tudi zaradi svojih stališč o socialnih vprašanjih, kot so pravice

manjšin. Medtem je HDZ napadel vladajočo SDP, ter jo označil kot komunistično vladavino, ter spremenila fokus na konzervativno agendo, ki so jo podprli veterani, katoliška cerkev in konzervativci. Hrvaška ocena za demokratičnost na področju nacionalne demokratične vladavine je skozi zadnja leta nespremenjena (glej Tabelo 6.1.), ter znaša 3.50 (Dorić 2014, 187-188).

Lokalna samouprava. Navkljub relativno mali populaciji, ima Hrvaška zelo zapleteno lokalno upravo, z več kot 400 občin. V letu 2013 ni bilo premikov v dolgoletnem prizadevanju za racionalizacijo lokalne samouprave. Implementacija plana decentralizacije iz leta 2012 je bila ovirana z dejstvom, da pravila, ki so podeljevala več moči županom niso bila harmonizirana z nacionalnim delavnopravno zakonodajo. V Vukovarju je bilo vzpostavljeno gibanje, ki je efikasno zaviralo izvajanje nacionalne zakonodaje o jezikovnih pravicah manjšin, le to, pa je odraz dolgoletne napetosti med lokalno in državno upravo. Ocena demokratičnosti te ravni (glej Tabelo 6.1.) je nespremenjena in je sicer 3.75 (Dorić 2014, 186).

Neodvisnost in okvir sodstva. Hrvaško sodstvo, se je v letu 2013 soočilo z veliko izzivov pri sodnih reformah. Poleg že obstoječih problemov, kot so veliko število nerešenih primerov, ter etnične pristranskosti v sodniških odločitvah, spor z Evropsko Komisijo in stanje nerazporejenosti moči med sodišči in izvršilno oblastjo, jasno nakaže na šibak pravosodni sistem, znotraj katerega so potrebne reforme. Med spodrseljaje sodstva lahko prištejemo tudi nezrelo obnašanje, pri vprašanju referendumu za ustavno definicijo zakona, kar lahko spodbudi veliko več referendumov, o polarizacijskih konservativnih socialnih vprašanjih. Zaradi neuspeha pravosodja, da prevzame aktivno vlogo v varovanju pravic manjšin, je hrvaška ocena demokratičnosti sodstva (glej Tabelo 6.1.) upadla z 4.25 na 4.50 (Dorić 2014, 194-195).

Korupcija. Močna protikorupcijska kampanja na Hrvaškem, je v letu 2013 nadaljevala z agresivnimi preiskavami, aretacijami, pregoni številnih visokih uradnikov, vključno z bivšim premierjem Ivom Sanaderjem in Nadanom Vidoševićem, slednji je poslovnež in politik, ki je vodil hrvaško gospodarsko zbornico 18let. Kritiki pravijo, da tožilstvo ima preveč moči, ter mešajo evidence kazenskih pregonov. Ocena demokratičnosti korupcije (glej Tabelo 6.1.) je od leta 2011 upadla, ter se zadržala na oceni 4.00 (Dorić 2014, 195-197).

Ocena demokratičnosti. Glede na oceno demokratičnosti, 1 predstavlja najboljšo oceno, 7 pa najslabšo oceno, Hrvaška ocena znaša 3.68, kar predstavlja, da se Hrvaška nahaja nekje na polovici demokratične tranzicije, in je pol-konsolidirana demokracija (Freedom House 2014).

7.2 BTI INDEKS TRANSFORMACIJE

Tabela 6.2: Politična transformacija Hrvaške

<i>Indikatorji transformacije</i>	<i>Vrednosti</i>
<i>Državnost</i>	9.5
<i>Politična participacija</i>	8.8
<i>Vladavina prava</i>	8.3
<i>Stabilnost demokratičnih institucij</i>	8.5
<i>Politična in socialna vključenost</i>	7.3
<i>Ocena demokratičnosti</i>	8.45
<i>Uvrščenost na lestvici</i>	14 od 129

Vir: Transformation index BTI 2014

Razlaga: BTI ocenjuje demokratično tranzicijo, ocena 1 predstavlja najnižjo, 10 pa najvišjo oceno demokratične tranzicije.

Indikatorji transformacije so razdeljeni v podskupine oziroma so razčlenjeni in ovrednoteni glede na uspešnost, medtem ko ocena 1 označuje najnižjo, 10 pa najvišjo oceno demokratične tranzicije (BTI 2014, Croatia Country Report 2014).

- **Državnost:** - Monopol nad uporabo sile, je ocenjen z najvišjo oceno 10, kajti na ozemlju Hrvaške od reintegracije v letu 1998, ni bilo oboroženega odpora ali kriminalnih organizacij, ki bi ogrožale državni monopol nad silo. - Državna identiteta je ocenjena z visoko oceno 9. Hrvaška je definirana kot nacionalna država vseh Hrvatov, ter vseh njenih državljanov. Med srbskimi predstavniki se pojavi nezadovoljstvo po letu 1990. V času SFRJ je Socialistična republika Hrvaška bila definirana kot država Hrvatov, država Srbov na Hrvaškem in država drugih ljudstev in narodov, ki živijo v njej. - Nevmešavanje verskih dogem, je ravno tako ocenjena z oceno 9. Leta 2011, se je za katolike opredelilo 86.28% populacije. Čeprav ustava zagotavlja ločitev države in cerkve, ima katoliška cerkev zelo velik vpliv na politično življenje. Ostale verske skupnosti nimajo znatnega vpliva na politično življenje. – Osnovna administracija, ocenjena z 9.
- **Politična participacija:** - Svobodne in poštene volitve, ocenjene z 9. Decembra 2011 je po osmih letih vladavine Hrvatske demokratske zajednice (HDZ), na oblast prišla koalicija pod vodstvom Socijaldemokratske partije Hrvatske (SDP). Volitve so po mednarodnih standardih, bile poštene in svobodne, ter ni bilo nasilja, kraje glasov, oziroma kakršnih koli drugih nepravilnosti. Problem predstavljajo liste volivcev, katerih je število večje kot je realno stanje, kajti na listi so tudi ljudje, ki nimajo stalno prebivališče na Hrvaškem. – Učinkovito odločanje je visoko na lestvici in sicer z oceno 9. Oceno znižuje to, da so določeni segmenti obveščevalnih in varnostnih služb ostali zvesti prejšnji vladi, še par mesecev po spremembi oblasti. – Pravice združevanja/zborovanja, le te pravice so zagotovljene z ustavo. Ustava prepoveduje ustanavljanje političnih strank, katerih dejavnost ali programi so usmerjeni proti demokratičnemu redu ali ogrožajo obstoj Republike Hrvaške. Indeks transformacije je zato 10. – Svoboda izražanja, je sicer ustavno zagotovljena, vendar je omejena. Medijski prostor se je zožil, istočasno pa je postal kontroliran s strani parih medijskih skupin. Posledično je ocena transformacije 7.

- **Vladavina prava:** - Ločitev oblasti, ki je z ustavo razdeljena na zakonodajno, izvršilno in sodno. V praksi obstaja delitev oblasti, vendar parlament še vedno ni sposoben izvršilno vejo oblasti, upravljati dovolj odgovorno. Indeks transformacije znaša 9. – Neodvisno sodstvo, je bilo eno od ključnih vprašanj pri pristopu Hrvaške k Evropski Uniji. Medtem, ko je Sanaderjeva vlada (2003-2009) bila globoko vpletena v korupcijo in kriminalna dejanja, se ostali dve vladi od leta 2009, trudijo preprečiti korupcijo, izboljšati učinkovitost sodstva in zmanjšati vladno vmešavanje. Ocena parametra neodvisnosti sodstva je 8. – Tožba zaradi zlorabe oblasti, je ocenjena z 8. Ivo Sanader je obsojen na 10 let zavora zaradi korupcije in vojnega profiterja. Preiskave okoli korupcije so se razširile na univerze, ter zdravnike. Ti postopki so privedli do korupcije sodišča. – Državlanske pravice, so na Hrvaškem zaščitene z ustrezno zakonodajo, ter obstajajo institucije, ki te pravice ščitijo, ter omogočajo ljudem, da se informirajo o njih. Ne glede na dober pravni okvir, v praksi zaščita človekovih pravic ni toliko visoka, še posebej zaščita pravic Srbov in LGBT skupnosti. Temu primerna je tudi ocena, ki je 8.
- **Stabilnost demokratičnih institucij:** - Uspešnost demokratičnih institucij je ocenjena z 8. Leta 2000 je uveden parlamentarni sistem, pod vodstvom premierja, ter je v letu 2001 ukinjen drugi dom parlamenta, s tem, pa je ustanovljeno enodomno parlamentarno telo. – Zavezanost demokratičnim institucijam, ocenjena je z 9. Na Hrvaškem ni relevantne stranke, ki bi preverjala demokratično izvoljene institucije. Radikalne kritike se pojavijo z strani političnih elit, v tem kontekstu pa so omejitve demokratičnih institucij prepoznavne, v določenih primerih pa institucije same sebi predstavljajo problem. Potrebno je da demokratično ustanovljene institucije postanejo tudi bolj demokratične v praksi.
- **Politična in socialna vključenost:** - Sistem strank. Večina strank je bila ustanovljena v letu 1990, tiste ki so bile ustanovljene kasneje niso imele znatnega uspeha v politiki. Največji stranki sta Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) in Socijaldemokratska partija Hrvatske (SDP). Strankarski klientelizem močno vpliva na Hrvaško politiko in gospodarstvo. Klientelizem se veliko več pojavlja v HDZ, ter je tesno povezan z več organizacijami, še posebej cerkvenimi in veteranskimi združenji, katerih člani so

podporniki HDZ, ter posledično prejemajo državne subvencije. Zaradi klientalizma je ocena 7. – Interesne skupine so ocenjene z 8. Na Hrvaškem obstaja veliko interesnih skupin in trgovskih združenj, od katerih so nekatere še posebej aktivne. Med najmočnejše spadajo sindikati z katerimi vlada aktivno sodeluje. – Odobranje demokracije. Hrvaški državljani in politične elite podpirajo demokratični politični sistem, vendar je del elite in državljanov nezadovoljen z delovanjem institucij na Hrvaškem, še zlasti z delovanjem političnih strank. Vzroki za nezadovoljstvo se predvsem nahajajo v gospodarski krizi (od leta 2008), ter korupciji znotraj vlade. Pojav spontanih protestov na Hrvaškem, so odraz nezadovoljstva ljudstva z delovanjem političnega sistema, ravno tako pa je to kritika politične elite. Posledično temu je tudi ocena 7. – Socialni kapital. Obstajajo prostovoljne organizacije, ki pomagajo pri reševanju skupnih državljanskih potreb, vendar ravno tako je veliko samo organiziranih skupin, organiziranih okoli določenih problemov oziroma interesov. Zaupanje med državljani Hrvaške, pa je omejeno. Indeks transformacije znaša 7.

Hrvaška ocena demokratičnosti po BTI je visoka, in sicer znaša 8.45, kar predstavlja Hrvaško kot zelo konsolidirano demokracijo, ter jo med 129 držav, ki so ocenjene po BTI-ju, uvršča na visoko 14-to mesto.

8 SKLEP

V začetku diplomskega dela je opredeljeno kaj je demokracija, demokratizacija in demokratična tranzicija. Ravno tako je predstavljeno, kaj pomeni, da je demokracija konsolidirana, ter kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da je država konsolidirana demokracija. V nadaljevanju je predstavljena študija primera Hrvaške, kjer je opisan proces demokratične tranzicije in demokratizacije Hrvaške, ob enem, pa je razložena njena problematičnost, dejavniki, ki so na to vplivali, ter njihove posledice. V nadaljevanju sem se dotaknila zdrsov demokracije, ki so se pojavljali tako v začetku demokratizacije, kot posledica vojne, ter velikega vpliva takrat vladajoče stranke, ob enem, pa se zdrsi pojavljajo tudi v sedanjiku. V zaključku študije primera Hrvaške, sta predstavljena indeksa transformacije (BTI indeks transformacije in Freedom House Index) Hrvaške, ki glede na stopnjo demokratičnosti različnih komponent države podelita letni oceni demokratičnosti.

Kakor smo skozi diplomsko delo lahko videli, demokratična tranzicija in konsolidacija Hrvaške, ni bila lahek proces. Hrvaška, ki se je netom po osamosvojitvi zapletla v vojno z Srbijo, je imela veliko ovir, ravno to, pa je sam proces tranzicije korenito spremenil. Poleg vojne, je na prvo desetletje Hrvaške samostojnosti, velik vpliv imel tudi prvi predsednik Franjo Tuđman, ki je ob enem bil ustanovitelj takratne vladajoče stranke HDZ, kar mu je dalo še večji vpliv, tako v političnem prostoru, kot tudi med državljani. Koncentracija moči takratnega predsednika Tuđmana je presegala ustavne določbe, le to, pa je posledično oslabilo moč vlade. Prvo desetletje, lahko ga imenujemo tudi kot vladavino HDZ, je bilo obdobje stagnacije demokratične tranzicije. Povojne sanacije, ter vplivi, so omogočili veliko nedemokratičnih dejavnosti, tako v gospodarskem, kot tudi političnem in družbenem življenju.

Novo desetletje je za Hrvaško prineslo veliko sprememb na vseh ravneh. Na oblast pride koalicija šestih strank, katere je predsednik Ivica Račan, ravno tako, pa je izvoljen novi predsednik Stjepan Mesić. Zaradi vse večjih teženj, za vstop v Evropsko Unijo, je Hrvaška bila primorana izpeljati tranzicijo do konca, ravno tako, pa je bilo potrebno izpeljati veliko reform. Večina teh reform, še posebej tistih znotraj strank, je bilo izpeljano samo do zadovoljitve kriterijev Evropske Unije, nadaljnje reforme, pa so se z vstopom zaključile.

Tako kot ostale države Evropske Unije, je tudi Hrvaško zatresla gospodarska kriza, ki pa je imela vpliv tudi na družbeno življenje, ter dvome v obstoječi sistem. Referendum »U ime obitelji«, ki je bil razpisan kmalu po vstopu v Evropsko unijo, je sporen za demokracijo, ter postavi pod vprašaj dejansko demokratičnost Hrvaške. Lahko rečemo, da se je ne samo na Hrvaškem, ampak tudi v drugih državah Evropske Unije pojavila kriza demokracije, kar pa je posledica njene premajhne demokratičnosti (Giddens 1989, 77).

Na koncu, pa je potrebno še potrditi ali zavreči na začetku zastavljeno tezo: *Hrvaška je konsolidirana demokracija, navkljub številčnim zdrsom v samem procesu demokratizacije*. Če se ozremo na Freedom House Index (glej tabelo 6.1.), ki Hrvaški podeli oceno demokratičnosti 3.68, s tem pa Hrvaško označi, kot pol-konsolidirano demokracijo. Medtem, pa BTI indeks transformacije znaša 8.45 (glej tabelo 6.2.), ter Hrvaško uvršča na visoko 14. mesto od 129 držav, s tem, pa Hrvaško označi, kot zelo konsolidirano demokracijo.

Glede na prej omenjena indeksa demokratičnosti, tezo ne moremo zavreči, ravno tako, pa jo ne moremo zagotovo potrditi. Hrvaška je pol-konsolidirana demokracija, ki je na pragu, da postane konsolidirana demokracija, vendar da bi to postala, je potrebno izvesti reforme znotraj določenih državnih segmentov, kot sta sodstvo, mediji, ter sfera korupcije.

LITERATURA

1. Boban, Davor. 2015. *Demokracija nakon ućlanjenja: EU i kriza demokracije*. Dostopno prek: <http://institut-nr.si/wp-content/uploads/2015/05/Boban-Davor-Razvoj-demokracije-28.-4.-29.-4.-2015-Zagreb.pdf> (15. maj 2015).
2. Della Porta, Donatella. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana. Sophia.
3. Dorić, Petar. 2014. *Croatia*. Dostopno prek: https://freedomhouse.org/sites/default/files/NIT14_Croatia_final.pdf (10. maj 2015).
4. Fink Hafner, Danica, Damjan Lajh in Alenka Krašovec. 2005. *Politika na območju nekdanje Jugoslavije*. Ljubljana: FDV.
5. Fink-Hafner, Danica in Miro Haček, ur. 2000. *Demokratski prehodi I. Slovenija v primerjavi s srednjeevropskimi postsocialističnimi državami*. Ljubljana: FDV.
6. --- 2001. *Demokratski prehodi II. Slovenija v primerjavi z drugimi nekdanjimi jugoslovanskimi republikami*. Ljubljana: FDV.
7. Giddens, Anthony. 1998. *Tretja pot: prenova socialne demokracije*. Ljubljana: ORBIS.
8. Grbeša, Marijana. 2005. *Suvremene izborne kampanje i kako one utjeću na demokratski proces*. Dostopno prek: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=33174 (13. maj 2015).
9. Grugel, Jean. 2002. *Democratization a Critical Introduction*. New York: Palgrave Macmillan.
10. Held, David. 1989a. *Modeli demokracije*. Ljubljana: Univerzitetna konferenca ZSMS.
11. --- 1989b. *Political Theory and the Modern State. Easy on State, Power, and Democracy*. Stanford: Stanford University Press.

12. *Hrvatska – NATO članica*. 2011. Dostopno prek: <http://www.nato.hr/hrvatska---nato-clanica> (15. maj 2015).
13. *Hrvatska*. 2015. Dostopno prek: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/croatia/index_hr.htm (15. maj 2015).
14. Ilišin, Vlasta. 1998. *Demokratska tranzicija u Hrvatskoj*. Dostopno prek: <http://hrcak.srce.hr/119953> (10. maj 2015).
15. Jakopović, Davor. 2002. *Demokratizacija u Hrvatskoj – pogled izvana*. Dostopno prek: <http://www.ffzg.unizg.hr/kssd/casopis/5br/jakopovic.pdf> (13. maj 2015).
16. Jurašić, Marinko. 2014. *Deklaratorno utvrđeno da od 1. prosinca u Ustavu imamo definiciju braka*. Dostopno prek: <http://www.vecernji.hr/hrvatska/deklaratorno-utvrdenoda-od-1-prosinca-u-ustavu-imamo-definiciju-braka-915132> (15. maj 2015).
17. Kasapović, Mirjana. 1996. *Demokratska tranzicija i političke institucije u Hrvatskoj*. Dostopno prek: <http://hrcak.srce.hr/105918> (13. maj 2015).
18. Lane, Jan-Erik in Svante Ersson. 2003. *Democracy. A comparative approach*. New York: Routledge.
19. Merkel, Wolfgang. 2007. *Nasuprot svakoj teoriji: brza konsolidacija demokracije u Srednjoistočnoj Europi*. Dostopno prek: <http://hrcak.srce.hr/34451?lang=en> (7. maj 2015).
20. *Nations in transit. Croatia*. 2014. Dostopno prek: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2014/croatia#.VWbjUtLtmko> (20. maj 2015).
21. Pargan, Benjamin. 2013. *Komentar: neugodna iznenađenja direktne demokracije*. Dostopno prek: <http://www.dw.de/komentar-neugodna-iznena%C4%91enja-direktnedemokracije/a-17266371> (15. maj 2015).
22. Pavličević, Dragutin. 1998. *Kratka politička i kulturna povijest Hrvatske*. Dostopno prek: <http://www.hic.hr/books/pavlicev/> (12. maj 2015).

23. Potter, David, David Goldblatt, Margaret Kiloh in Paul Lewis, ur. 2005. *Democratization*. Cambridge: Polity Press in association with The Open University.
24. Pusić, Vesna. 1998. *Demokracije i diktature. Politička tranzicija u Hrvatskoj i jugoistočnoj Europi*. Zagreb: Durieux.
25. Ramet, Sabina P. in Davorka Matić, ur. 2006. *Demokratska tranzicija u Hrvatskoj - transformacija vrijednosti, obrazovanja, mediji*. Zagreb: Alinea.
26. Rizman, Rudi Martin. 2006. *Uncertain Path: democratic transition and consolidation in Slovenia*. Collage Station: Texas A&M University Press.
27. *Transformation Index BTI 2014*. 2014. Dostopno prek: <http://www.bti-project.org/index/status-index/> (18. maj 2015).
28. *Transformation Index BTI 2014*. Dostopno prek: <http://www.bti-project.org/index/status-index/> (20. maj 2015).
29. Ustavni sud Republike Hrvatske. 2014. *ODLUKU u provodu okončanja postupka nadzora nad ustavnošću i zakonitošću provođenja državnog referenduma održanog 1. prosinca 2013., na kojem je članak 62. Ustava Republike Hrvatske dopunjen novim stavkom 2*. Dostopno prek: <http://www.usud.hr/uploads/Odluka%20u%20povodu%20okon%C4%8Danja%20postupka%20nadzora%20nad%20ustavno%C5%A1%C4%87u%20i%20zakonito%C5%A1%C4%87u%20provo%C4%91enja%20dr%C5%BEavnog%20referenduma%20odr%C5%BEanog%201.12.2013.pdf> (7. maj 2015).
30. Vehovar, Urban. 2001. *Od kvantitativnih h kvalitativnim razsežjem poliarhije*. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20012VehovarUrban.PDF> (3. marec 2015).